

[Uz Sākumlapu](#) > ... > [Ģimenes Lietas Un Mantojums](#) > [Vecāku Atbildība – Bērna Aizgādība Un Saziņas Tiesības](#) Portugal

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Saturu nodrošina

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Portugāle

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku vara ir tiesības un pienākumi, kas vecākiem ir piešķirti attiecībā uz viņu bērniem. Vecāku vara attiecas uz bērniem līdz pilngadības vecuma sasniegšanai vai rīcībspējas iegūšanai (Civilkodeksa 1877. pants). Pilngadība iestājas no 18 gadu vecuma. Nepilngadīgas personas, kuras ir sasniegušas 16 gadu vecumu, var iegūt rīcībspēju, stājoties laulībā (Civilkodeksa 132. pants).

Vecāku varā ietilpst šādas vecāku tiesības un pienākumi attiecībā uz viņu bērniem (Civilkodeksa 1877.–1920.-C pants):

- izglītēt bērnus, nodrošinot vispārīgo un profesionālo apmācību, jo īpaši bērniem ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem;
- vecāku rīcībā esošo līdzekļu robežās veicināt bērnu fizisko un garīgo attīstību;
- nodrošināt bērniem atbalstu un segt ar viņu drošību, veselību un izglītību saistītos izdevumus;
- pārstāvēt bērnus;
- rīkoties kā bērnu līdzekļu pārvaldniekiem ar tādu pašu rūpību, ar kādu viņi pārvalda savus līdzekļus;
- īstenot bērnu aizgādību un noteikt bērnu dzīvesvietu;
- nepieciešamības gadījumā vērsties pie valsts iestādes, nodrošināt bērnu atgriešanos, ja bērni pamet vecāku mājas vai tiek aizvesti no tām;
- lemt par bērnu, kuri ir jaunāki par 16 gadiem, reliģisko izglītību;
- atkarībā no bērnu brieduma pakāpes ņemt vērā viņu viedokli svarīgos ģimenes jautājumos un atzīt viņu autonomiju savas dzīves organizēšanā.

Turpretim:

- bērniem ir pienākums klausīt savus vecākus;
- bērni nedrīkst atstāt vecāku mājas vai mājas, kurās vecāki ir paredzējuši viņiem uzturēties, kā arī viņus nedrīkst aizvest no šādām mājām;
- vecākiem nav pienākuma nodrošināt saviem bērniem atbalstu vai segt viņu drošības, veselības un izglītības izmaksas, ciktāl bērni paši var segt šādas izmaksas no sava darba vai citiem ienākumiem;
- vecāki var izmantot ienākumus no sava bērna līdzekļiem, lai segtu ar bērna atbalstu, drošību, veselību un izglītību saistītos izdevumus, kā arī saprātīgās robežās citas ģimenes dzīves vajadzības;
- vecākiem nav pienākuma sniegt galvojumu, esot savu bērnu līdzekļu pārvaldniekiem, izņemot gadījumus, kad tas attiecas uz vērtspapīriem un tiesa, ņemot vērā līdzekļu vērtību, uzskata to par nepieciešamu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Parasti vecāku vara pār bērnu ir vecākiem (Civillkodeksa 1901. pants).

Vecāki vecāku varu īsteno pēc savstarpējas vienošanās. Ja nevar vienoties īpaši svarīgos jautājumos, ikviens no vecākiem var vērsties tiesā, kas mēģinās puses samierināt; ja samierināšana nav iespējama, tiesa pirms lēmuma pieņemšanas uzklausa bērnu, izņemot gadījumus, kad nopietnu apstākļu dēļ tas nav ieteicams.

Ja vecāku stāvoklis tiek noteikts tikai attiecībā uz vienu no vecākiem, vecāku varu ar tiesas nolēmumu var piešķirt šā vecāka laulātajam vai civilajam partnerim, kurš to īsteno kopīgi ar attiecīgo vecāku; šajā gadījumā vecāku varas kopīga īstenošana ir atkarīga no tā, vai attiecīgais vecāks un viņa laulātais vai civilais partneris iesniedz pieteikumu; taču tiesai, ja iespējams, jāuzklausa bērns (Civillkodeksa 1904.a pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā, ja izpildās turpmāk minētie nosacījumi.

Vecāku varas liegšana vienam vai abiem vecākiem (Civillkodeksa 1903. pants)

Ja viens no vecākiem nespēj īstenot vecāku varu prombūtnes, rīcībnespējas vai citu tiesas noteiktu šķēršļu dēļ, otram vecākam ir pienākums īstenot šo varu. Ja ar tiesas lēmumu otram vecākam ir aizliegts to darīt, vara jāīsteno šādām personām, kas uzskaitītas prioritārā secībā (Civillkodeksa 1903. pants):

- jebkura vecāka laulātais vai civilais partneris;
- kāda persona no jebkura vecāka ģimenes.

Šie noteikumi ir *mutatis mutandis* piemērojami arī tad, ja vecāku stāvoklis ir noteikts tikai vienam no vecākiem.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecāku varas īstenošanu laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas, laulības atzīšanas par neesošu vai laulības anulēšanas gadījumā reglamentē šādi principi (Civillkodeksa 1906. pants):

- vecāku varu attiecībā uz jautājumiem, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, īsteno abi vecāki kopīgi saskaņā ar nosacījumiem, kas bija spēkā laulības laikā, izņemot acīmredzamas steidzamības gadījumus, kad jebkurš no vecākiem var rīkoties atsevišķi un sniedz par to informāciju otram vecākam, cik drīz vien iespējams;
- ja tiek konstatēts, ka kopīga vecāku varas īstenošana jautājumos, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, ir pretrunā bērna interesēm, tiesa ar pamatotu lēmumu nosaka, ka šī vara jāīsteno vienam no vecākiem;
- par vecāku varas īstenošanu saistībā ar bērna ikdienas dzīvi atbild vecāks, pie kura ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai vecāks, pie kura bērns uzturas uz laiku; tomēr pēdējam minētajam, īstenojot vecāku varu, nevajadzētu rīkoties pretēji svarīgākajām audzināšanas vadlīnijām, ko noteicis vecāks, pie kura bērns dzīvo pastāvīgi;
- vecāks, kurš ir atbildīgs par vecāku varas īstenošanu saistībā ar ikdienas darbībām, var izmantot šo varu pats vai deleģēt savas varas īstenošanu;
- tiesa nosaka bērna dzīvesvietu un apmeklējuma tiesības atbilstīgi bērna interesēm, ņemot vērā visus attiecīgos apstākļus, proti, vecāku vienošanos, ja tāda ir, un katras puses izteikto vēlmi veicināt bērna normālas attiecības ar otru vecāku;
- vecākam, kurš pilnībā vai daļēji neīsteno vecāku varu, ir tiesības būt informētam par to, kā tiek īstenota šī vara, jo īpaši attiecībā uz bērna izglītību un dzīves apstākļiem;
- tiesa vienmēr pieņem lēmumu bērna interesēs, citu starpā par tādiem aspektiem kā ciešu attiecību saglabāšana ar abiem vecākiem, vienošanos veicināšana un pieņemšana vai tādu lēmumu pieņemšana, kas veicina plašas iespējas sazināties ar abiem vecākiem un abiem vecākiem savstarpēji dalīt vecāku varu.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Lai vienošanās par vecāku varu būtu juridiski saistoša, tā jāapstiprina tiesai vai dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai kādā no atbildēs uz 6. un 10. jautājumu norādītajiem veidiem.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Puses var izmantot alternatīvus konflikta risināšanas veidus pirms tiesas iejaukšanās pieprasīšanas vai tiesvedības gaitā.

Mediācija pirms tiesas iejaukšanās

Pirms lietas ierosināšanas tiesā vecāki var izmantot publisku vai privātu mediāciju ģimenes lietās, lai panāktu vienošanos par vecāku varu.

Portugālē mediācija ir brīvprātīga. Ģimenes konflikta, kas attiecas uz pašu bērniem, puses pirms tiesvedības sākšanas var pēc vienošanās izmantot publisku vai privātu mediāciju ģimenes lietās. Tiklīdz ir iesniegts prasības pieteikums, tiesa var arī ieteikt pusēm mediāciju, bet tā nevar uzspiest mediāciju, ja puses tai nepiekrīt vai iebilst pret to.

Obligāta vienošanās apstiprināšana

Kad mediācijas rezultātā ir panākta vienošanās, lai tā būtu saistoša un izpildāma, pusēm ir jāprasa, lai tiesa vai attiecīgā gadījumā dzimtsarakstu nodaļas amatpersona to apstiprina.

Lietās, kas attiecas uz ģimenes jautājumiem un ietilpst dzimtsarakstu nodaļas amatpersonas kompetencē, ir vajadzīga pušu iepriekšēja piekrišana. Pretējā gadījumā tās ir tiesu kompetencē (2001. gada 13. oktobra Dekrētlikuma Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras" 12. pants).

Dzimtsarakstu nodaļas ir kompetentas apstiprināt vienošanos attiecībā uz vecāku varu tikai tad, ja tā ir pievienota nolīgumam par laulības šķiršanu vai laulāto atšķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata. Pirms dzimtsarakstu nodaļas amatpersonas veiktās apstiprināšanas prokuratūra izdod atzinumu par vienošanos, ciktāl tā skar vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

Ja mediācija ģimenes lietās notiek pirms prasības ierosināšanas un ir paredzēta vienīgi, lai vienotos par vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgajiem bērniem (vienošanās nepievienojot laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas nolīgumam), pusēm ir jāpieprasa šīs vienošanās apstiprināšana kompetentajā tiesā.

Privāta mediācija

Ja puses izmanto privātu mediāciju, tām ir jāsedz maksājumi mediatoram. Maksājamo summu, mediācijas noteikumus un grafiku nosaka mediācijas protokolā, ko, mediāciju sākot, paraksta puses un mediators. Tieslietu ministrija ir sagatavojusi mediatoru sarakstu, kuru puses var izmantot, lai izvēlētos privāto mediatoru; saraksts ir pieejams tīmekļa vietnē

https://dgpj.justica.gov.pt/Portals/31/GRAL_Media%C3%A7%C3%A3o/Lista_mediadores_SMF_22.06.2022.pdf?ver=pOryP-EUHyj3-8mw8Cj_Kw%3d%3d.

Publiska mediācija

Lai izmantotu publisku mediāciju, pusēm būtu jāsažinās ar Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta (*Direção Geral da Política de Justiça*) alternatīvās strīdu izšķiršanas biroju un jāpieprasa pirmsmediācijas sanāksme. To var izdarīt pa tālruni, e-pastu vai aizpildot tiešsaistes veidlapu, kas pieejama vietnē <http://smf.mj.pt/>. Sanāksmē pirms publiskās mediācijas sākšanas puses un mediators paraksta mediācijas protokolu. Tiek noteikts laika posms, sanāksmju grafiks un izskaidroti procedūras noteikumi. Izmaksas par publisku mediāciju ģimenes lietās ir

50 EUR katrai pusei neatkarīgi no iēplānoto sanāksmju skaita. Šo maksu 50 EUR apmērā katra puse samaksā pirms publiskās mediācijas sākšanas. Publiskajā sistēmā strādājošo mediatoru maksas nesedz puses. Šīs maksas sedz Tieslietu politikas ģenerāldirektorāts saskaņā ar likumā noteiktu tarifu.

Publiskās mediācijas sanāksmes var notikt Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta telpās vai telpās, ko darījusi pieejamas pašvaldība, kuras teritorijā atrodas pušu dzīvesvieta.

Publiskajā mediācijā puses var izvēlēties mediatoru no atlasītu publisko mediatoru saraksta. Publisko mediatoru saraksts ir pieejams iepriekš minētajā tīmekļa vietnē.

[Mediatoru saraksts mediācijas ģimenes lietās sistēmā](#)

Ja puses neizvēlas mediatoru, Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta alternatīvās strīdu izšķiršanas birojs norāda vienu mediatoru no publisko mediatoru saraksta uzskaitījuma secībā un ņemot vērā tuvumu pušu dzīvesvietai. Parasti šo iecelšanu veic elektroniski.

Piezīme: mediācijas ģimenes lietās sistēmas (SMF) darbību reglamentē ministrijas 2018. gada 22. oktobra Rīkojums Nr. 13/2018.

Juridiskā palīdzība (2004. gada 29. jūlija Likums Nr. 34/2004 "Tiesību aktu un tiesu pieejamība")

Ja puses ir tiesīgas saņemt juridisko palīdzību, tajā var būt ietvertas mediācijas izmaksas.

Mediācija un specializētā tehniskā uzklauššana tiesvedības gaitā

(2015. gada 8. septembra Likums Nr. 141/2015, kas grozīts ar 2017. gada 24. maija Likumu Nr. 24/2017, "Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums")

Ja puses nodod lietu tiesai, tiek sākts civilprocess par vecāku varas īstenošanu, kurā tiesnesis vispirms tiekas ar vecākiem (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 35. pants).

Ja vecāki nevar vienoties tikšanās reizē, tiesnesis to aptur uz laiku līdz diviem vai trim mēnešiem atkarībā no gadījuma un ierosina vecākiem mediāciju (ja viņi piekrīt izmantot šo metodi) vai specializēto tehnisko uzklauššanu (ko var vecākiem noteikt kā obligātu) (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 38. pants).

Minētā perioda beigās tiesnesis tiek informēts par mediācijas vai specializētās tehniskās uzklauššanas rezultātiem un nosaka datumu, kurā turpina tikšanos nolūkā panākt un/vai apstiprināt vienošanos (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 39. pants).

Ja šā posma beigās vecāki nevar panākt vienošanos, tam seko procesa tiesvedības posms — vecāki tiek informēti, ka ir jāiesniedz savi argumenti un pierādījumi, un tam seko lietas sagatavošana izskatīšanai un spriedums.

Informācija par mediāciju ir pieejama vietnē <https://dgpj.justica.gov.pt/Resolucao-de-Litigios/Mediacao>.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Vispirms ir svarīgi uzsvērt, ka Portugālē laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas, laulības anulēšanas gadījumā un gadījumos, kad laulība vai kopdzīve starp vecākiem nepastāv, lēmums par vecāku varas īstenošanu vienmēr ir jāpieņem, ņemot vērā trīs pamata aspektus:

- nepilngadīgā aizgādību;
- apmeklējumu kārtību;
- nepilngadīgai personai pienākošos uzturlīdzekļus.

Citiem vārdiem sakot, tiek uzskatīts, ka pienākums nodrošināt nepilngadīgam bērnam uzturlīdzekļus ietilpst vecāku varā, un principā to regulē kopā ar citiem vecāku varā ietilpstošiem pienākumiem, lai gan dažos gadījumos prasības pieteikumu var iesniegt tikai, lai noteiktu un grozītu uzturlīdzekļus, kas pienākas bērnam.

Tiesa var lemt par šādiem jautājumiem (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 6. un 7. pants):

- noteikt aizbildnību un līdzekļu pārvaldīšanu;
- iecelt personu, kura veic darījumus nepilngadīgā vārdā, un papildus iecelt pilnvarnieku, kurš pārstāv bērnu, kam piemēro vecāku varu, ārpus tiesas;
- regulēt vecāku varas īstenošanu un būt informētai par jautājumiem, kas ar to saistīti;
- noteikt uzturlīdzekļus, kas pienākas nepilngadīgajam un bērniem, kuri ir vecāki par 18 gadiem, vai rīcībbspējīgiem nepilngadīgajiem, kuri turpina akadēmisko vai profesionālo izglītību;
- sagatavot uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildi un izdot spriedumus par to;
- izdot rīkojumu par bērna tiesisku nodošanu;
- pilnvarot nepilngadīgā likumīgo pārstāvi veikt noteiktas darbības, apstiprināt bez atļaujas veiktās darbības un veikt pasākumus dāvinājumu pieņemšanai;
- lemt par nodrošinājumu, kas vecākiem jāsniedz par labu viņu nepilngadīgajiem bērniem;
- pilnīgi vai daļēji aizliegt īstenot vecāku varu un noteikt vecāku varas īstenošanas ierobežojumus;
- veikt maternitātes un paternitātes pārbaudi pēc savas ierosmes;
- ja starp vecākiem rodas domstarpības, lemt par nepilngadīgā vārdu un uzvārdu;
- nodibināt civilās aizgādības attiecības (*apadrinhamento civil*) un atcelt šādus lēmumus;
- reglamentēt bērna saziņu ar brāļiem un māsām un augšupējiem radniekiem;
- ja ir noteikta aizbildnība vai līdzekļu pārvaldīšana, noteikt aizbildņa vai administratora atalgojumu, ņemt vērā aizbildņa, administratora vai ģimenes padomes locekļa atteikšanos no pienākumu pildīšanas, atstādināšanu vai atbrīvošanu, pieprasīt pārskatus un spriest par tiem, atļaut aizvietot likumīgo hipotēku un noteikt sniegtā nodrošinājuma pastiprināšanu un aizstāšanu, un iecelt *ad hoc* aizbildni bērna pārstāvēšanai ārpus tiesas;
- iecelt *ad hoc* aizbildni, kurš pārstāv nepilngadīgo visos aizbildnības procesos;
- lemt par nepilngadīgiem bērniem sniegtā nodrošinājuma pastiprināšanu un aizstāšanu;
- pieprasīt no vecākiem pārskatus un izvērtēt tos.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Parasti, pat ja nepilngadīgā bērna aizgādība tiek piešķirta tikai vienam no vecākiem, vecāku vara jautājumos, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, ir abiem vecākiem, ja vien nolēmumā nenosaka, ka šo varu īsteno tikai viens no viņiem (Civilkodeksa 1906. pants).

Attiecībā uz pārējiem šā jautājuma aspektiem detalizēta informācija jau ir sniegta atbildē uz 4. jautājumu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Praksē kopīga aizgādība nozīmē, ka:

- vecāku varu kopīgi īsteno abi vecāki, kuri lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna dzīvi, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, kad viņi bija precējušies;
- bērns var uzturēties pārmaiņus pie katra no vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē iesniegums par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Procesuālās metodes prasības pieteikuma par vecāku varu iesniegšanai

Aprūpes un aizsardzības procedūras

Ja nepilngadīgais ir situācijā, kas var apdraudēt viņa drošību, veselību, tikumību vai izglītību, un ja vecāku varas īstenošana tikusi ierobežota, piemērojot vienu no aprūpes un aizsardzības pasākumiem, kas norādīti atbildē uz 3. jautājumu, tiek sākta aprūpes un aizsardzības procedūra, kas ietilpst bērnu un jauniešu aizsardzības komiteju

vai attiecīgā gadījumā tiesu kompetencē.

Civilās aizbildnības procedūras

Pārējos gadījumos, kas norādīti atbildē uz 7. jautājumu, par vecāku varas īstenošanas regulējumu tiek sākota civilās aizbildnības procedūra, kas ir tiesu kompetencē.

Procedūras, kas ir dzimtsarakstu nodaļu kompetencē

Gadījumos, kad pastāv vienošanās par vecāku varas īstenošanas regulējumu, neatkarīgi no tā, vai tā ir vai nav pievienota laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas nolīgumam, lieta tiek iesniegta dzimtsarakstu nodaļā. Dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai ir pienākums apstiprināt vienošanos par vecāku varu pēc tam, kad tā ir uzklusējusi prokuratūras atzinumu.

Piezīme. Ja laulības šķiršanas procedūra tiek sākota bez otrā laulātā piekrišanas, kompetenta ir tiesa un procedūra tiek veikta kā īpaša laulības šķiršanas procedūra bez otra laulātā piekrišanas. Ja lietas gaitā puses panāk vienošanos, tiesa pārvērš tiesvedību par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata un apstiprina vienošanās, arī tās, kas attiecas uz vecāku varu, ja ir nepilngadīgi bērni.

Formalitātes un pievienojamie dokumenti (tie atšķiras atkarībā no lietas veida un kompetentās iestādes)

Aprūpes un aizsardzības procedūra bērnu un jauniešu aizsardzības komitejā (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 97. pants)

- Procedūra sākas ar rakstiska paziņojuma saņemšanu vai ar mutiska ziņojuma vai faktu, kas komitejai ir zināmi, reģistrēšanu.
- Par augsta riska situācijām var ziņot jebkura persona, iestādes, kas ir kompetentas bērnu un jauniešu jautājumos, pašas nepilngadīgās personas, vecāki, likumīgais pārstāvis vai persona, kurai *de facto* ir aizgādība pār bērnu.
- Aizsardzības komitejas procedūra ietver tādu informācijas apkopošanu, pārbaudi un izmeklēšanu, kas ir nepieciešama un atbilstoša situācijas konstatēšanai, lēmuma pamatošanai, attiecīgā pasākuma piemērošanai un īstenošanai.
- Procedūra tiek organizēta vienkāršotā veidā, ja aizsardzības komitejas veiktās vai pieprasītās darbības un pārbaudes, kas veido iepriekšējā apakšpunktā minēto darbību īstenošanas pamatu, reģistrē hronoloģiskā secībā.
- Katras procedūras lēmuma pieņemšanu dokumentē kopsavilkuma veidā kopā ar tā pamatojumu.

Aprūpes un aizsardzības procedūra tiesās (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 100. pants)

- Procedūra sākas, saņemot sākotnējo pieteikumu, ko iesniegusi prokuratūra, vecāki, likumīgais pārstāvis, *de facto* aizbildņi vai bērns, kurš ir vecāks par 12 gadiem.
- Procedūra sastāv no lietas sagatavošanas izskatīšanai, tiesvedības, lēmuma pieņemšanas un pasākuma izpildes posma.
- Nevienai no pusēm nav pienākuma iecelt advokātu pirmajā instancē, izņemot šādus gadījumus, kad tiesai obligāti ir jāieceļ nepilngadīgā aizstāvis: ja nepilngadīgā intereses ir pretrunā viņa vecāku, likumīgā pārstāvja vai aizbildņa interesēm; ja to pieprasa nepilngadīgais; tiesvedībā, kurā nepilngadīgais vienmēr jāpārstāv advokātam vai ieceltam pārstāvim.

Civilās aizbildnības procedūra (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 12.-33. pants)

- Procedūra sākas pēc prokuratūras, bērna, kurš ir vecāks par 12 gadiem, augšupējo radinieku, brāļu vai māsu vai nepilngadīgā likumīgā pārstāvja iniciatīvas.
- Prokuratūras pienākums ir pārstāvēt nepilngadīgo tiesā, rīkoties viņa vārdā, pieprasīt reglamentēt vecāku varu un aizstāvēt bērna intereses.
- Tā ir brīvprātīga jurisdikcijas procedūra, kura sākas ar tiesā iesniegtu pieteikumu un kurā ir iesniegts iebildums.
- Ja likumā nav noteikts citādi, pusēm pieteikumā un iebildumos ir jānorāda liecinieku saraksts un jāpieprasa visi pierādījumi.
- Tiesu konsultē daudznozaru tehniskās komandas.
- Bērnam ir tiesības tikt uzklusētam. Šim nolūkam tiesnesis ar rīkojumu izvērtē bērna spēju saprast

attiecīgos jautājumus un var izmantot tehniskās konsultācijas.

- Sēdes laikā tiesnesis uzklausa bērnu, puses, ģimenes locekļus un citas personas, kuras viņa ieskatā ir būtiski uzklausi.
- Lēmumus par pagaidu un piesardzības pasākumiem var pasludināt jebkurā procesa posmā.
- Jebkurā procesa posmā tiesnesis var dot rīkojumu par publisko vai privāto mediāciju, ja puses piekrīt to izmantot.
- Konkrētāk, vecāku varu regulējošās procedūrās tiek organizēta vecāku tikšanās, un, ja vecāki nespēj tās laikā vienoties, tiesa vecākus nosūta uz mediāciju (ja vecāki to pieņem) vai specializēto tehnisko uzklauššanu. Tikai tad, ja nav iespējams panākt vienošanos kādā no šiem veidiem, seko faktu izklāsts, lietas sagatavošana izskatīšanai, sēde un nolēmums.
- Pusēm ir tiesības iepazīties ar tehniskajās konsultācijās sniegto informāciju un citiem pierādījumiem un atzinumiem, kas iekļauti procesā; tās var pieprasīt skaidrojumu, pievienot citus pierādījumus vai iesniegt pieteikumu informācijas pieprasīšanai. Tiesnesis var noraidīt šādus pieteikumus ar rīkojumu, kas nav pārsūdzams, ja viņš tos uzskata par nevajadzīgiem, neizpildāmiem vai novēlotiem.
- Vienmēr, kad notiek sēde, tā tiek ierakstīta.
- Tiesneša lēmumam tiek sniegts pamatojums.
- Advokāta iecelšana ir obligāta tikai pārsūdzības posmā. Tomēr pirmajā instancē advokāta iecelšana bērnam ir obligāta šādos gadījumos: ja nepilngadīgā intereses ir pretrunā viņa vecāku, likumīgā pārstāvja vai aizbildņa interesēm; ja pietiekamu brieduma pakāpi sasniedzis bērns to pieprasa tiesā.
- Ja vien nav skaidri noteikts citādi, var pārsūdzēt lēmumus, kas pasludināti par galīgiem vai pagaidu un attiecas uz civilās aizbildnības pasākumu piemērošanu, grozīšanu vai izbeigšanu.
- Pārsūdzību var iesniegt prokuratūra un puses, vecāki, likumīgais pārstāvis un ikviens, kam ir *de facto* aizgādība pār bērnu.
- Pārsūdzības tiek izskatītas un izspriestas tāpat kā civillietās ar 15 dienu termiņu prasību iesniegšanai un atbildes sniegšanai.
- Pārsūdzībām ir tikai devolutīva iedarbība, ja vien tiesa nenosaka citādi.

Lietas, kas ir dzimtsarakstu nodaļu kompetencē (Civilkodeksa 1775.-1778.-A pants; 12.-14. pants 2001. gada 13. oktobra Dekrētlikumā Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras")

Gadījumos, kad vienošanās par vecāku varu ir pievienota laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas nolīgumam, jāiesniedz šādi dokumenti:

- laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas procesu uz abpusējas vienošanās pamata ierosina ar pieteikumu dzimtsarakstu nodaļā, ko parakstījuši laulātie vai viņu pārstāvji;
- pieteikumu pārbauda, ņemot vērā šādus aspektus: kopīpašums, nolīgums par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu nodrošināšana starp laulātajiem un ģimenes mājas noteikšana, kā arī vienošanās par vecāku varas īstenošanu, ja ir nepilngadīgi bērni un ja par to iepriekš nav lēmusi tiesa;
- pēc pieteikuma iesniegšanas nekavējoties automātiski tiek pārbaudīta informācija dzimtsarakstu nodaļas datubāzē un datubāzē tiek iekļauti vajadzīgie dokumenti, lai apstiprinātu ieinteresēto pušu laulības apliecību un pirmslaulības nolīguma noslēgšanu, par ko paziņots dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai, izņemot gadījumus, kad mantas sadales režīms ir norādīts laulības apliecībā;
- kad pieteikums ir saņemts, dzimtsarakstu nodaļas amatpersona informē laulātos par mediācijas pakalpojumu ģimenes lietās esību;
- kad ir panākta vienošanās par vecāku varas īstenošanu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem, lieta tiek nodota apgabaltiesas (*tribunal judicial de primeira instância*) prokuratūrai, kas ir kompetenta izskatīt lietu jurisdikcijā, kurai piekritīga attiecīgā dzimtsarakstu nodaļa, lai tā 30 dienu laikā varētu pieņemt lēmumu par vienošanos;
- ja prokuratūra uzskata, ka vienošanās nepietiekami aizsargā nepilngadīgā intereses, pieteikuma iesniedzēji var to attiecīgi grozīt vai iesniegt jaunu vienošanos, kuru tādā gadījumā atkal izskata prokuratūra;
- ja prokuratūra uzskata, ka vienošanās pienācīgi aizsargā nepilngadīgā intereses, vai ja laulātie ir grozījuši vienošanos atbilstīgi prokuratūras norādēm, dzimtsarakstu nodaļas amatpersona pārbauda likumā noteikto prasību izpildi un šajā nolūkā var noteikt nepieciešamās darbības, kas ir jāveic, un nepieciešamos pierādījumus, kas jāiesniedz, un pēc tam pieņem nolēmumu par pieteikuma pamatotību;
- gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji neievēro prokuratūras norādes par grozījumiem un turpina laulības šķiršanas procesu, lietu nodod tā rajona tiesai, kurā atrodas dzimtsarakstu nodaļa.

Gadījumos, kad vecāki neatkarīgi no tā, vai viņi ir precējušies, vēlas reglamentēt vecāku varas īstenošanu attiecībā uz saviem nepilngadīgajiem bērniem vai arī grozīt jau apstiprinātu vienošanos, viņiem tas jebkurā laikā ir jāpieprasa jebkurā dzimtsarakstu nodaļā. Šajā nolūkā viņiem būtu jāiesniedz šādi dokumenti:

- pieteikums vecāku varas īstenošanas reglamentēšanai;
- vienošanās par vecāku varas īstenošanu un atbildību par nepilngadīgo bērnu, ko parakstījuši abi vecāki vai viņu pārstāvji;
- dzimtsarakstu nodaļas amatpersona izskata vienošanos un lūdz vecākus veikt tajā grozījumus, ja vienošanās neaizsargā nepilngadīgā intereses;
- vienošanās pēc tam tiek nodota apgabaltiesas prokuratūrai, kura ir kompetenta šajā jautājumā un kuras jurisdikcijā atrodas nepilngadīgā dzīvesvieta, lai tā varētu pieņemt lēmumu 30 dienu laikā;
- ja prokuratūrai nav iebildumu, lieta tiek nodota dzimtsarakstu nodaļai un tās amatpersona apstiprina vienošanos;
- apstiprināšanas lēmumiem ir tāds pats juridiskais spēks kā tiesas spriedumiem.

Informācija par dzimtsarakstu nodaļu kompetenci ir pieejama vietnē http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis.

Struktūras, kurās ieinteresētajām pusēm ir jāvēršas (atkarībā no lietas — tiesas, bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas un dzimtsarakstu nodaļas)

Tiesu piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija

Attiecībā uz vecāku varas reglamentēšanu kompetentā tiesa ir rajona tiesas ģimenes un nepilngadīgo tiesa (Likuma par tiesu sistēmas organizāciju 123. panta 1. punkta d) apakšpunkts). Jomās, kuras ir ārpus ģimenes un nepilngadīgo tiesas kompetences, jurisdikcija ir rajona tiesas vietējai civillietu tiesai vai vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju piemēro šādus noteikumus (Civillās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 9. pants):

- jurisdikcija ir tās vietas tiesai, kurā atrodas bērna dzīvesvieta tiesvedības sākšanas laikā;
- ja bērna dzīvesvieta nav zināma, jurisdikcija ir tās vietas tiesai, kurā atrodas vecāku varas turētāji;
- ja vecāku varas turētāji dzīvo dažādās vietās, jurisdikcija ir tai tiesai, kuras kompetencē ietilpst tās personas dzīvesvieta, kas īsteno vecāku varu;
- ja tiek īstenota kopīga vecāku vara, jurisdikcija ir tās personas dzīvesvietas tiesai, pie kuras bērns dzīvo, vai kopīgas aizgādības gadījumā — tiesai, kurā prasības pieteikums pirmo reizi iesniegts;
- ja kāds no prasības pieteikumiem skar divus vienu un to pašu vecāku bērnus, kuri dzīvo dažādos rajonos, jurisdikcija ir tiesai, kurā prasības pieteikums pirmo reizi iesniegts;
- ja kāds no prasības pieteikumiem skar vairāk nekā divus vienu un to pašu vecāku bērnus, kuri dzīvo dažādos rajonos, jurisdikcija ir tiesai, kuras rajonā dzīvo lielākais šo bērnu skaits;
- ja, sākot tiesvedību, bērns dzīvo ārzemēs un Portugāles tiesai ir starptautiskā jurisdikcija, lietu izskatīt un izlemt ir kompetenta pieteikuma iesniedzēja un atbildētāja dzīvesvietas tiesa;
- ja pieteikuma iesniedzējs un atbildētājs uzturas ārzemēs un Portugāles tiesai ir starptautiskā jurisdikcija, lietu izskata Lisabonas Ģimenes un nepilngadīgo tiesa (*Juízo de Família e Menores de Lisboa*) Lisabonas tiesu apgabālā;
- neskarot noteikumus par saistītiem prasības pieteikumiem un konkrētu likumu noteikumus, nekādas faktu izmaiņas, kas rodas pēc procesa sākšanas, nav būtiskas.

Bērnu un jauniešu aizsardzības komiteju piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 79. pants)

Bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas ir kompetentas jautājumos, kas saistīti ar riskam pakļautu bērnu un jauniešu aprūpes un aizsardzības procedūrām, ja pastāv vecāku vienošanās un nepilngadīgajam nav iebildumu.

Attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju piemēro šādus noteikumus:

- par aprūpes un aizsardzības pasākumu piemērošanu ir atbildīga bērnu un jauniešu aizsardzības komiteja vai tiesa, kuras rajonā atrodas nepilngadīgā dzīvesvieta brīdī, kad saņemts paziņojums par situāciju vai sāka tiesvedība;

- ja bērna vai jaunieša dzīvesvieta nav zināma un to nav iespējams noteikt, kompetenta ir tās vietas aizsardzības komiteja, kur bērns atrodas;
- nepilngadīgā atrašanās vietā esošā aizsardzības komiteja veic pasākumus, kurus uzskata par steidzamiem, un bērna tūlītējai aizsardzībai nepieciešamos pasākumus;
- ja pēc tāda pasākuma piemērošanas, kas nav aizsardzības pasākums, bērns vai jauniets maina dzīvesvietu uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem, lieta tiek nodota bērnu un jauniešu aizsardzības komitejai jaunās dzīvesvietas rajonā;
- ar izmītināšanu saistīta aprūpes un aizsardzības pasākuma īstenošana neparedz bērna vai jaunieša dzīvesvietas maiņu;
- aizsardzības komiteja, kuras teritoriālā jurisdikcija ir tajā rajonā vai pašvaldības teritorijā, kurā bērns vai jauniets ir izmītināts, sadarbojas ar aizsardzības komiteju, kura piemērojusi aprūpes un aizsardzības pasākumu, tik lielā mērā, cik nepieciešams, lai efektīvi sekotu līdzī piemērotā pasākuma īstenošanai, kā prasīts šajā nolūkā.

Dzimtsarakstu nodaļu piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija (6. un 12.-14. pants 2001. gada 13. oktobra Dekrētlikumā Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras")

Atkarībā no izskatāmā jautājuma dzimtsarakstu nodaļas ir kompetentas apstiprināt vienošanos attiecībā uz vecāku varu neatkarīgi no tā, vai tā ir iesniegta atsevišķi vai pievienota pieteikumam par laulības šķiršanu vai laulāto atšķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata.

Atkarībā no izskatāmā jautājuma dzimtsarakstu nodaļas ir kompetentas izskatīt laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas procedūras, kas noris uz abpusējas vienošanās pamata, un pieņemt tajās lēmumu, t. sk. apstiprināt tām pievienotās vienošanās par vecāku varu.

Uz dzimtsarakstu nodaļām neattiecināta teritoriālās jurisdikcijas noteikumi. Citiem vārdiem sakot, puses var vērsties jebkurā dzimtsarakstu nodaļā.

Saistītā jurisdikcija (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 81. pants)

- Ja attiecībā uz vienu un to pašu bērnu atsevišķi tiek sākti civilās aizbildnības procedūra un aprūpes un aizsardzības procedūra, t. sk. procedūras bērnu un jauniešu aizsardzības komitejā, vai pāraudzināšanas procedūra, tās ir jāizskata apvienotā lietā neatkarīgi no to statusa, un tiesnesis, kas ir kompetents izskatīt šīs lietas, ir tiesnesis, pie kura procedūra pirmoreiz ierosināta.
- Iepriekšējā punkta noteikumi neattiecas uz civilās aizbildnības pasākumiem, kas saistīti ar automātisku maternitātes vai paternitātes pārbaudi, vai uz pasākumiem, kas ir dzimtsarakstu nodaļu kompetencē, vai uz pasākumiem, kas skar vairāk nekā vienu bērnu.
- Laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas procesa gadījumā šim prasības pieteikumam pievieno procedūras, kas reglamentē vecāku varas īstenošanu, uzturlīdzekļu nodrošināšanu un vecāku varas īstenošanas aizliegšanu.

Ja apdraudējums vienlaikus skar vairāk nekā vienu bērnu vai jaunieta, var sākt vienotu procedūru, un, ja ir sāktas dažādas procedūras, tās visas var apvienot ar lietu, kura tika sākota pirmā, ja to pamato ģimenes attiecības (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 80. pants).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Procedūra jau ir minēta atbildē uz 10. jautājumu.

Aprūpes un aizsardzības lietas un civilās aizbildnības lietas var izskatīt kā ārkārtas lietas, ja kavēšanās var nelabvēlīgi ietekmēt bērna intereses. Tādā gadījumā tās turpina skatīt tiesas oficiālo brīvdienu laikā.

Jebkurā gadījumā ārkārtas situācijās var piemērot pagaidu pasākumus.

Jo īpaši ir paredzēta šāda steidzama tiesvedība (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 92. pants):

- pēc prokuratūras pieprasījuma tiesa, kad to informē par situācijām, kas apdraud nepilngadīgā dzīvību vai

fizisko vai garīgo neaizskaramību, 48 stundu laikā izdod pagaidu lēmumu, ar kuru apstiprina pasākumus, ko veic, lai nekavējoties nodrošinātu bērna aizsardzību, piemērojot jebkuru no likumā paredzētajiem aprūpes un aizsardzības pasākumiem vai nosakot, kas ir atbilstošs nepilngadīgā nākotnei;

- šim nolūkam tiesa veic vienkāršoto un nepieciešamo izmeklēšanu un izdod rīkojumu par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu tās lēmumu izpildi, un var izmantot policijas iestādes un ļaut personām, kuras ir atbildīgas par tās lēmumu izpildi, dienas laikā ieiet jebkurā mājā.

Papildus tam ir paredzēta šāda steidzama ārpustiesas procedūra (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 91. pants):

- ja pastāv apdraudējums nepilngadīgā dzīvībai vai fiziskajai vai garīgajai neaizskaramībai un nav piekrišanas no personām, kurām ir vecāku vara, vai no personām, kurām ir *de facto* aizgādība, jebkura iestāde, kas ir kompetenta bērnu un jauniešu jautājumos, vai bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas veic atbilstošus pasākumus, lai nekavējoties nodrošinātu nepilngadīgā aizsardzību, un pieprasa tiesas vai policijas iejaukšanos;
- struktūra, kura iejaucas lietā, informē prokuratūru nekavējoties vai, ja tas nav iespējams, tiklīdz tas kļūst iespējams;
- līdz brīdim, kad iejaucas tiesa, policija izņem bērnu vai jaunieti no apdraudošās situācijas, kurā viņš atrodas, un nodrošina viņam ārkārtas aizsardzību audžuģimenē, to struktūru telpās, kas ir kompetentas bērnu un jauniešu jautājumos, vai citā piemērotā vietā;
- prokuratūra, saņēmusi paziņojumu no jebkuras no minētajām struktūrām, nekavējoties pieprasa kompetentajai tiesai īstenot steidzamu tiesvedību.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, juridiskā palīdzība ir pieejama procesos, kas tiek īstenoti tiesā un dzimtsarakstu nodaļā.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, atbildē uz 10. jautājumu norādītajā kārtībā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Lēmuma par vecāku varu pārkāpums (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 41. pants)

Ja attiecībā uz bērna situāciju viens no vecākiem vai trešā persona, kurai bērns ir uzticēts, neievēro panākto vienošanos vai lēmumu, tiesa var pēc savas ierosmes, pēc prokuratūras vai otra vecāka pieteikuma:

- izdot rīkojumu veikt pasākumus, kas nepieciešami izpildes nodrošināšanai;
- piespriest naudas sodu līdz 20 norēķinu vienībām (2021. gadā norēķinu vienības vērtība bija 102,00 EUR);
- pēc attiecīgo prasību izpildes pārbaudīšanas piespriest saistību nepildītājam samaksāt kompensāciju par labu bērnam, vecākam, kurš iesniedzis pieprasījumu, vai abiem.

Ja tiesa ir apstiprinājusi vienošanos vai tiesa ir pasludinājusi savu lēmumu, pieteikumu izskata, pievienojot procedūrai, kurā tika noslēgta vienošanās vai pasludināts lēmums, par ko vēršas attiecīgajā tiesā, ja saskaņā ar noteikumiem par kompetenci un jurisdikciju cita tiesa ir kompetenta izskatīt pārkāpumu.

Pēc tam, kad pieteikums ir apstrādāts vai pievienots procedūrai, tiesnesis uzaicina vecākus uz tikšanos vai izņēmuma gadījumos paziņo atbildētājam, ka tam piecu dienu laikā ir jāiesniedz savi attiecīgie argumenti.

Tikšanās reizē vecāki var vienoties grozīt to, kas ir noteikts vecāku varas īstenošanai, ņemot vērā bērna intereses.

Apmeklējumu režīma neievērošanas gadījumā, ja atbildētājs nepiedalās tikšanās reizē, neiesniedz argumentus vai ja viņa argumenti ir acīmredzami nepamatoti, tiesa var izdot rīkojumu par bērna nodošanu, lai nodrošinātu apmeklējumu režīma ievērošanu, norādot apmeklējuma norises vietu un paredzot tiesas tehnisko konsultantu

klātbūtni.

Atbildētājs tiek informēts, ka bērns ir jānodod norādītajā veidā, citādi tiks uzlikts naudas sods.

Ja netiek sasaukta tikšanās vai arī vecāki nespēj panākt vienošanos, tiesnesis nosūta lietas puses uz mediāciju (ja vecāki tam piekrīt) vai specializēto tehnisko uzklauššanu un tad pieņem lēmumu.

Ja tiek piemērots naudas sods un tas netiek samaksāts 10 dienu laikā, izpilde tiek pievienota procedūrai.

To paredz un reglamentē Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums, kas apstiprināts ar 2015. gada 8. septembra Likumu Nr. 141/2015 un pieejams šeit:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo.

Uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšana

Lai panāktu uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildi, var izmantot trīs alternatīvus līdzekļus: iepriekš minēto izskatīšanu par vecāku varas pārkāpumu; izskatīšanu par uzturlīdzekļu nodrošināšanu pirms piespiedu izpildes, kā aprakstīts turpmāk; vai īpašo uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšanu, kas aprakstīta turpmāk.

Izskatīšana pirms piespiedu izpildes ar mērķi atgūt nesamaksātos uzturlīdzekļus (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 48. pants)

Ja persona, kurai ir likumīgs pienākums maksāt uzturlīdzekļus, nesamaksā maksājamās summas 10 dienu laikā no dienas, kad iestājies samaksas termiņš, rīkojas šādi:

- ja attiecīgā persona ir publiskā sektora darbinieks, pēc tiesas pieprasījuma, kas adresēts tās publiskā sektora darba devējam, attiecīgās summas tiek ieturētas noteiktajā termiņā;
- ja attiecīgā persona ir algots darbinieks, summas tiek atskaitītas no ienākumiem vai algas; attiecīgajam darba devējam paziņo, ka viņam jāveic šādi ieturējumi, un tas uzņemas depozitārija funkciju;
- ja persona saņem nomas maksu, pensijas, pabalstus, komisijas naudu, procentus, atalgojumu, piemaksas, iemaksas vai līdžīgus ienākumus, atskaitījums tiek veikts no šiem maksājumiem, kad pienācis to izmaksas vai kreditēšanas brīdis, iesniedzot vajadzīgos prasījumus vai paziņojumus, un personas, kurām paziņojumi tiek sniegti, uzņemas depozitāriju funkciju.

Atskaitītās summas sedz arī iepriekš uzkrāto uzturlīdzekļu apmēru, un tās tiek izmaksātas tieši personām, kurām paredzēts tos saņemt.

Īpaša uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšana

Ja uzturlīdzekļi pienākas nepilngadīgai personai, uzturlīdzekļu kreditors var tā vietā ierosināt īpašu procesu uzturlīdzekļu nodrošināšanai, kā paredzēts Civilprocesa kodeksa 933. pantā. Tādējādi ar vienu prasības pieteikumu var pilnā apmērā atgūt pienākošās summas, kuru samaksas termiņš jau ir pagājis vai vēl pienāks. Izpildes darbībā uzturlīdzekļu kreditors var izmantot plašākus izpildes panākšanas līdzekļus, piemēram, konfiskāciju un ienākumu nodošanu.

Īpašās uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes gadījumā pieteikuma iesniedzējs var pieprasīt piespriest daļu no summām, algām vai pensijām, kuras saņem otra puse, vai uzturlīdzekļu parādnieka ienākumu nodošanu. Summas piespriešana vai ienākumu nodošana notiek neatkarīgi no konfiskācijas, un ir paredzēta, lai segtu kavētās summas un summas, kuras kļūs maksājamas.

Ja pieteikuma iesniedzējs pieprasa piespriest summas, algas vai pensijas, par šo maksājumu samaksu vai attiecīgo maksājumu apstrādi atbildīgā struktūra tiek informēta par to, ka tai jāmaksā piespriestā daļa tieši pieteikuma iesniedzējam. Piespriestajai summai ik mēnesi jā tiek deponētai pieteikuma iesniedzēja bankas kontā, kura numurs jānorāda sākotnējā pieteikumā.

Ja pieteikumā ir pieprasīts nodot ienākumus, ir jānorāda īpašums, uz kuru šis pieprasījums attiecas, un tiesu izpildītājs izdod rīkojumu nodot īpašumu, kas tiek uzskatīts par pietiekamu, lai segtu jau nokavētos un vēl veicamos uzturlīdzekļu maksājumus.

Uzturlīdzekļu kreditoram joprojām ir tiesības pieprasīt uzturlīdzekļu parādnieka mantas konfiskāciju. Konfiskācija var attiekties gan uz kustamo, gan nekustamo īpašumu, banku noguldījumiem, kredītu izmantošanas tiesībām, komercstruktūrām vai uzņēmuma akcijām.

Ja konfiscēto īpašumu pārdod, lai atmaksātu uzturlīdzekļu parādu, pārdošanas rezultātā iegūtā pārpalikuma atgriešanu uzturlīdzekļu parādniekam vajadzētu uzdot tikai tad, ja nākotnē maksājamo uzturlīdzekļu samaksa ir nodrošināta tādā mērā, kādā tiesnesis uzskata par atbilstošu, ja vien nav sniegts nodrošinājums vai cita piemērota garantija.

Uzturlīdzekļu parādniekam pavēste būtu jāizsniedz tikai pēc tam, kad ienākums ir konfiscēts/piespriests/nodots. Uzturlīdzekļu parādnieka iebildumi pret izpildi vai konfiskāciju neaptur izpildi.

Gadījumā, kad tiek pieprasīts grozīt vai izbeigt uzturlīdzekļu maksājumus, kamēr īpašā uzturlīdzekļu izpilde vēl tiek izskatīta, grozījumu vai izbeigšanas pieprasījumu pievieno izpildei.

Civilprocesa kodeksa spēkā esošā redakcija pieejama vietnē
http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Atzīšana

Lēmums par vecāku varu, kas izdots citā dalībvalstī, kurai ir saistoša Padomes 2019. gada 25. jūnija Regula (ES) 2019/1111 (turpmāk — “pārstrādātā regula “Brisele IIa”), tiek atzīts automātiski. Citiem vārdiem sakot, nav nepieciešama īpaša procedūra lēmuma atzīšanai.

Lai Portugālē panāktu citā dalībvalstī izdota lēmuma par vecāku varu izpildi pārstrādātās regulas “Brisele IIa” nozīmē, attiecīgajai pusei ir jāiesniedz tiesā prasība par šā lēmuma izpildāmības pasludināšanu.

Tomēr pārstrādātās regulas “Brisele IIa” 42. pantā ir paredzēti divi gadījumi, kuros pieteikums par izpildāmības pasludināšanu nav nepieciešams un ar sertifikātu, ko izsniegusi izcelsmes tiesa saskaņā ar pārstrādāto regulu “Brisele IIa”, pietiek citā dalībvalstī pieņemtā sprieduma izpildei Portugālē. Tas notiek attiecībā uz šādiem lēmumiem: lēmumi par apmeklējuma tiesībām un lēmumi par bērna atpakaļatdošanu, ko pieņēmusi tiesa, kurai ir jurisdikcija, pēc lēmuma par neatdošanu, kas izdots saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 13. pantu.

Teritoriālā jurisdikcija izpildāmības pieteikuma izskatīšanai

Teritoriālā jurisdikcija attiecībā uz izpildāmības pasludināšanas pieteikumu ir noteikta regulā “Brisele IIa” šādi: pieteikums jāiesniedz uzturlīdzekļu parādnieka dzīvesvietas tiesā vai tā bērna dzīvesvietas tiesā, kuram pienākas uzturlīdzekļi, vai, ja neviens no šiem piesaistes kritērijiem nav spēkā, izpildes vietas tiesā.

Prasības un dokumenti, kas jāpievieno izpildāmības pieteikumam

Prasības un dokumenti, kas jāpievieno izpildāmības pieteikumam, ir noteikti pārstrādātajā regulā “Brisele IIa”. Īsumā, pieteikuma iesniedzējam izpildāmības pieteikumam ir jāpievieno apliecināta sprieduma kopija; lēmuma apliecība, kas izdota, izmantojot pārstrādātās regulas “Brisele IIa” III pielikumu; ja lēmums pieņemts bez atbildētāja klātbūtnes vai atbildētājs to nav apstrīdējis, pierādījumi, ka atbildētājam tika izsniegta pavēste vai ka atbildētājs lēmumu ir nepārprotami pieņēmis.

Procedūra, kas piemērojama pārstrādātajā regulā “Brisele IIa” paredzētajam izpildāmības pieteikumam

Piemērojamo procedūru reglamentē noteikumi, kas paredzēti pārstrādātajā regulā “Brisele IIa”, un — attiecībā uz visiem aspektiem, kas šajā regulā nav paredzēti, — Portugāles civilprocesa iekšējie noteikumi.

Tādējādi no regulas izriet, ka pirms lēmuma par izpildāmību nav veikta pretrunu procedūra un ka pieteikumu var noraidīt tikai, pamatojoties uz vienu no minētajā regulā noteiktajiem iemesliem. Lēmumu par izpildāmību var pārsūdzēt jebkura no pusēm noteiktajā termiņā. Portugāles tiesa var nolemt, ka ārvalstu spriedums ir daļēji

izpildāms, bet nevar pārskatīt to pēc būtības.

Piemērojamie Portugāles civilprocesa noteikumi

Izpildāmības pieteikums jāiesniedz rajona tiesas ģimenes un nepilngadīgo tiesā. Ja nav ģimenes un nepilngadīgo tiesas, pieteikums jāiesniedz rajona tiesas vietējai civillietu tiesai vai vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Prasības pieteikums tiek iesniegts kā parasta deklaratīva prasība, kā paredzēts Portugāles Civilprocesa kodeksā, saskaņā ar pārstrādātajā regulā "Brisele IIa" noteiktajām specifikācijām.

Tā kā vienmēr ir pieļaujama pārsūdzība neatkarīgi no apmēra, advokāta iecelšana ir obligāta.

Prokuratūra ir tiesīga rīkoties, lai aizsargātu nepilngadīgo intereses.

Sākotnējā pieteikumā pieteikuma iesniedzējam (Civilprocesa kodeksa 552. pants):

- jānorāda tiesa un attiecīgais tiesnesis, kam ir iesniegta prasība, un jāidentificē puses, norādot to vārdu, dzīvesvietas vai juridisko adresi un, ja iespējams, civilo un nodokļu maksātāja identifikācijas numuru, profesiju un darbavietu;
- jānorāda sava likumīgā pārstāvja darba adrese;
- jānorāda tiesvedības forma;
- jāizklāsta būtiskie fakti, kuru dēļ ir ierosināta prasība, un prasības juridiskais pamatojums;
- jānoformulē pieteikums;
- jāuzrāda prasījuma summa;
- jānorāda tiesu izpildītājs, kas ir atbildīgs par pavēsti, vai tiesas pārstāvis, kurš ir par to atbildīgs;
- jāpieprasa pierādījumi, un šajā gadījumā pieprasījumam jāpievieno pārstrādātajā regulā "Brisele IIa" paredzētais informācijas kopums;
- jāpievieno tiesas nodevas samaksu apliecinošs dokuments vai juridiskās palīdzības piešķiršanas apliecinājums kā atbrīvojums no šāda maksājuma, t. sk. gadījumos, kad šāds atbrīvojums piemērots izcelsmes dalībvalstī.

Sākotnējo pieteikumu un dokumentus likumīgie pārstāvji iesniedz elektroniski, izmantojot datorsistēmu, kas tiek lietota tiesu darbā un ir pieejama vietnē <https://citius.tribunaisnet.mj.pt/>.

Tā pati procedūra tiek piemērota, ja prokuratūra iesniedz prasību nepilngadīgā interešu aizstāvībai. Prokuratūra ir atbrīvota no izmaksām, kad tā rīkojas, lai aizstāvētu nepilngadīgā intereses.

Lai piekļūtu datorsistēmai, juristiem, juristu palīgiem un advokātiem jābūt reģistrētiem iestādē, kas ir atbildīga par piekļuves šai datorsistēmai pārvaldību.

Ja saistībā ar prasījumu netiek iecelts pārstāvis un pusei netiek sniegta palīdzība vai ja pusei palīdz pārstāvis, taču pastāv pamatots iemesls, kā dēļ pārstāvis nevar veikt procesuālas darbības elektroniski, sākotnējais pieteikums un dokumenti var tikt iesniegti kādā no šiem veidiem:

- nogādājot tiesas sekretāram; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts dokumenta piegādes datums;
- nosūtot ar ierakstītu vēstuli; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts datums, kad dokuments ir nosūtīts kā ierakstīts sūtījums;
- nosūtot pa faksu; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts nosūtīšanas datums.

Sākotnējais pieteikums un pavaddokumenti, tiklīdz tiesa tos ir saņēmusi, tiek oficiāli reģistrēti un izplatīti. Tiesnesis pārbauda, vai ir visa nepieciešamā informācija un nepastāv iemesli atteikumam, kā paredzēts pārstrādātajā regulā "Brisele IIa", un pasludina lēmuma izpildāmību. Pēc tam puses tiek informētas par lēmumu par izpildāmību.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts

tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pārstrādātās regulas "Brisele IIa" 30. pantā ir paredzēta iespēja ieinteresētajai pusei iesniegt pieteikumu kādā dalībvalstī, lūdzot neatzīt citā dalībvalstī izdotu lēmumu par vecāku varu.

Šajā gadījumā Portugāles tiesa, kur pusei būtu jāvēršas, un piemērojamie procedūras noteikumi ir tie, kas norādīti atbildē uz 15. jautājumu, papildus ņemot vērā, ka šī ir lieta par parastu negatīvu atzīšanas prasību. Tam ir nozīme pierādīšanas pienākuma noteikumu ziņā, jo saskaņā ar Portugāles tiesību aktiem negatīvās atzīšanas prasībās fakti, kas pamato tiesības, uz kurām atsaucas, ir jāpierāda atbildētājam (Civilkodeksa 343. panta 1. punkts).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Attiecības starp vecākiem un bērniem reglamentē (Civilkodeksa 57. pants):

- vecāku kopīgās valsts tiesību akti;

vai, ja tas nav iespējams,

- vecāku kopīgās pastāvīgās dzīvesvietas tiesību akti;

vai, ja vecāki pastāvīgi dzīvo dažādās valstīs,

- bērna personālās tiesības.

Piemērojamās personālās tiesības ir personas valstspiederības personālās tiesības (Civilkodeksa 31. pants).

Bezvalstnieku personālās tiesības ir to dzīvesvietas personālās tiesības. Tomēr, ja bezvalstnieks ir nepilngadīgs vai rīcībnespējīga persona, viņa personālās tiesības ir juridiskās dzīvesvietas personālās tiesības (Civilkodeksa 32. panta 1. un 2. punkts).

Kur meklēt piemērojamus tiesību aktus

- [Civilkodekss](#)
- [Civilprocesa kodekss](#)
- [Vispārīgie mediācijas principi](#)
- [Mediācijas ģimenes lietās sistēma \(ministrijas 2018. gada 22. oktobra Rīkojums Nr. 13/2018\)](#)
- [Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums](#)
- [Likums par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību](#)
- [Likums par tiesu sistēmas organizāciju](#)
- [Tiesību aktu un tiesu pieejamība](#)
- [Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras](#)
- [Regula \(ES\) 2019/1111 \(2019. gada 25. jūnijs\) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu \(pārstrādāta redakcija\)](#)

Brīdinājums!

Šajā faktu lapā ietvertā informācija nav saistoša ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komercietās kontaktpunktam, ne tiesām vai citām struktūrām un iestādēm. Ir jāiepazīstas arī ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un jāņem vērā, ka tie var tikt regulāri atjaunināti un to interpretācija tiesās ar laiku var mainīties.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Lapa atjaunināta: 05/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.